

Vänersborgs kommun

kommun@vanersborg.se

Beslut för förskoleklass och grundskola efter tillsyn vid Frändeskolan i Vänersborgs kommun

Skolinspektionens beslut

Föreläggande vid vite

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 och 27 §§ skollagen (2010:800) Vänersborgs kommun att vid vite av 700 000 kronor senast den **6 mars 2018** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Om Vänersborgs kommun inte följer detta föreläggande kan Skolinspektionen ansöka hos förvaltningsrätten om utdömande av vitet.

Nedan redovisas förslag på åtgärder. I de fall det är möjligt får bristen avhjälpas på annat sätt.

Extra anpassningar och särskilt stöd

Skolinspektionen konstaterar att Vänersborgs kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Ansvariga på skolan utreder elevens behov av särskilt stöd skyndsamt, om det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. (3 kap. 8 § skollagen)

Åtgärder

- När det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska rektorn se till att utreda elevens behov av särskilt stöd skyndsamt.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Skolinspektionen konstaterar att Vänersborgs kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen)

Åtgärder

- Rektor ska se till att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero.

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Vänersborgs kommun att senast den **6 mars 2018** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Nedan redovisas förslag på åtgärder. I de fall det är möjligt får bristen avhjälpas på annat sätt.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Skolinspektionen konstaterar att Vänersborgs kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen)

Åtgärder

- Rektor ska se till att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet.

Förutsättningar för lärande och trygghet

Skolinspektionen konstaterar att Vänersborgs kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Elevhälsan används främst förebyggande och hälsofrämjande, för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. (2 kap. 25 § skollagen)

Åtgärder

- Rektorn ska se till att elevhälsan används främst förebyggande och hälsofrämjande, för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

Styrning och utveckling av verksamheten

Skolinspektionen konstaterar att Vänersborgs kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Rektorn följer upp skolenhetens resultat samt trygghet och studiero. Uppföljningen genomförs i relation till de nationella målen och dokumenteras. (1 kap. 4 §, 4 kap. 4-6 §§ och 5 kap. 3 § skollagen; Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)
- Utifrån en analys av det som framkommer i uppföljningen beslutar rektorn om nödvändiga utvecklingsåtgärder, och dokumenterar de beslutade åtgärderna. (4 kap. 4-7 §§ skollagen; Lgr 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)
- Rektorn planerar för genomförandet av utvecklingsåtgärder och genomför dessa. Planeringen och åtgärderna dokumenteras. (4 kap. 4-7 §§ skollagen; Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)

Åtgärder

- Rektorn ska tillsammans med personalen följa upp skolenhetens kunskapsresultat, dvs. kunskapsresultaten i de ämnen och årskurser där det finns nationella kunskapskrav, samt arbetet med studiero. Uppföljningen ska genomföras i relation till de nationella målen och dokumenteras.
- Utifrån en analys av det som framkommer i uppföljningen ska rektorn fatta beslut om nödvändiga utvecklingsåtgärder, och dokumentera de beslutade åtgärderna.
- Rektorn ska planera för genomförandet av utvecklingsåtgärder och genomföra dessa. Planeringen och åtgärderna ska dokumenteras.

Bedömning

Tillsynen av Frändeskolan visar att det finns allvarliga brister i verksamheten som huvudmannen tillsammans med rektorn måste åtgärda så att bestämmelserna i skollagen och övriga författningar efterlevs. Tillsynen visar bland annat att det finns allvarliga brister i studieron i framför allt en årskurs i de lägre åldrarna på Frändeskolan. Utredningen visar att det varit brist på studiero under hela elevernas skoltid. Bristen på studiero har uppmärksammats på skolenheten men trots detta har arbetet för att komma tillrätta med bristen inte lett till önskat resultat. Att studieron inte är tillfredsställande inverkar på elevernas förutsättningar att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. Det framkommer vid Skolinspektionens utredning att en tredjedel av eleverna i den aktuella årskursen inte når målen, och att elevgruppen som helhet inte ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt. Det är av stor vikt att arbetet med att få studiero på lektionerna intensifieras och ger resultat, för att eleverna ska få förutsättningar att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Utredningen visar vidare att elevers behov av särskilt stöd inte alltid utreds. Elever har fått extra anpassningar men dessa har inte visat sig vara tillräckliga för att eleven ska nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Det framkommer att endast ett fåtal utredningar om behov av särskilt stöd genomfördes under föregående läsår, trots att det funnits skäl att utreda flera elevers behov av särskilt stöd. Eftersom behoven inte utretts så har inte heller adekvata åtgärder kunnat sättas in för att eleverna ska få möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Alla elever tillförsäkras inte en trygg skolmiljö på Frändeskolan. Eleverna uppger att de inte känner sig trygga i närheten av de äldre eleverna som tillhör en annan skolenhet och att de upplever att det saknas vuxna på rasterna. Vid Skolinspektionens samtliga intervjuer framkommer att ett grovt språkbruk används och att elevernas upplevelse av att inte känna sig trygga när de äldre eleverna är i närheten varit kända under lång tid. Det är därför viktigt att åtgärder sätts in så att elever tillförsäkras en trygg skolmiljö.

Det framkommer också av utredningen att elevhälsan inte arbetar främst förebyggande och hälsofrämjande för att stödja och främja elevernas utveckling mot de nationella målen. Ett hälsofrämjande arbete syftar till att stärka eller bibehålla elevernas fysiska,

psykiska och sociala välbefinnande medan ett förebyggande arbete handlar om att minska risken för ohälsa. Utifrån de behov som framkommit vid Skolinspektionens utredning är det av stor vikt att ett förebyggande och hälsofrämjande arbete bedrivs för att möta elevernas behov och för att skapa förutsättningar för eleverna att nå så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. Tillsynen visar vidare att det finns brister i området styrning och utveckling av verksamheten. Skolenhetens kunskapsresultat samt resultatet av arbete med studiero dokumenteras inte. Utifrån de brister som utredningen visat och att det finns årskurser där en tredjedel av eleverna inte når kunskapskraven i ett eller flera ämnen, så är detta anmärkningsvärt. Att resultaten inte sammanställs, dokumenteras och analyseras kan medföra att utvecklingsbehov inte synliggörs och åtgärdas. Av skäl som utvecklas nedan har Skolinspektionen förenat föreläggande i detta beslut med vite. Skolinspektionen kan konstatera att Vänersborgs kommun och rektorn vid skolenheten måste vidta kraftfulla åtgärder för att alla elever vid Frändeskolan ska få en utbildning i enlighet med kraven i skollagen och läroplanen samt andra författningar.

Föreläggande vid vite

Extra anpassningar och särskilt stöd

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns omfattande brister i skolenhetens arbete med att skyndsamt utreda elevers behov av särskilt stöd. I utredningen har det framkommit att lärarna vid skolan bedömt att det i ett antal fall funnits skäl att utreda elevers behov av särskilt stöd och att så varit fallet under ett läsår eller mer. Trots att de anmält detta till rektorn har sådana utredningar inte genomförts. Eftersom elevernas behov av särskilt stöd inte utretts så har det heller inte framgått vilket stöd eleverna behöver. Istället har de fått extra anpassningar i den ordinarie undervisningen, vilket inte varit tillräckligt för att de skulle nå kunskapskraven. Dessa brister i arbetet med särskilt stöd strider mot författningarnas krav.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska det anmälas till rektorn om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska också utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd ska han eller hon ges sådant stöd. Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av åtgärdsprogrammet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoseas framgå. Det ska också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen.

Utredning

Det framkommer i Skolinspektionens intervjuer med rektorn, lärare och representanter för elevhälsan att det på skolenheten finns elever som inte når de kunskapskrav som minst ska uppnås. Lärarna säger att de har anmält till rektorn att det finns ett antal elever som skulle behöva få sitt behov av särskilt stöd utrett, men där någon sådan utredning ändå inte genomförts. I nuläget kan det, enligt lärarna, även avse elever med stora behov av stöd. Lärarna uppger exempelvis att det på mellanstadiet finns elever som har en kunskapsnivå som motsvarar kunskaperna i årskurs 1 eller 2 som inte fått sina behov av särskilt stöd utredda. Under föregående läsår gjordes endast ett fåtal utredningar vilket, enligt lärarna, beror på att det inte fanns något fungerande elevhälsoteam på skolenheten under denna period. Enligt dem upprättades endast ett fåtal åtgärdsprogram och inte så många som det fanns behov av.

Rektorn uppger att det finns elever på skolan som inte når de kunskapskrav som minst ska uppnås som endast fått extra anpassning i den ordinarie undervisningsgruppen. Enligt rektorn borde dessa elever ha utretts för särskilt stöd och skolan borde ha utarbetat åtgärdsprogram för dem. Rektorn uppger att situationen varit sådan i vart fall sedan hon började på skolan höstterminen 2016. Även rektorn uttrycker att det under vårterminen inte fanns tillräcklig tillgång till specialpedagog i elevhälsan. Detta är, enligt rektorn, en del av förklaringen till att det inte genomfördes utredningar som hade kunnat ligga till grund för åtgärdsprogram i den omfattning som hade behövts utifrån elevernas behov.

Representanterna för elevhälsan säger att det finns en rutin för hur de på skolenheten ska arbeta när det uppmärksammas att en elev inte når målen men att denna rutin inte fungerar, vilket även lärarna bekräftar. Representanterna för elevhälsan säger att skolan under en längre tid haft svårigheter att möta flera av elevernas behov av stöd i undervisningen och att dessa behov blivit tydligare med åren eftersom eleverna inte nått de kunskapskrav som minst ska uppnås. Trots detta har elevernas behov av särskilt stöd inte utretts.

Motivering till föreläggande vid vite som ingripande

Enligt 26 kap. 10 § skollagen får Skolinspektionen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Ett föreläggande får enligt 26 kap. 27 § första stycket skollagen förenas med vite. Ett föreläggande ska, enligt 26 kap. 27 § andra stycket skollagen, förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

Vänersborgs kommuns verksamhet vid Frändeskolan uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Vänersborgs kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Skolinspektionen har, som framgår ovan, vid sin tillsyn kunnat konstatera omfattande brister i skolans arbete med att skyndsamt utreda elevers behov av särskilt stöd. Det finns flera elever som inte når kunskapskraven vars behov av särskilt stöd inte utretts, trots att såväl rektorn som flera lärare bedömt att det funnits skäl att genomföra sådana utredningar.

Bristerna i arbetet med att skyndsamt utreda elevers behov av särskilt stöd har förelegat under en längre tid, åtminstone under hela föregående läsår. I flera fall har det funnits behov av att utreda elevers behov av särskilt stöd under längre tid än så.

Att elevers behov av särskilt stöd under så lång tid inte utretts ordentligt kan ha medfört att elever, som har rätt till särskilt stöd enligt skollagen, helt blivit utan detta. Det kan också ha medfört att felaktiga, verkningslösa åtgärder satts in för eleverna. Att en stor del av eleverna på skolenheten riskerar att inte nå kunskapskraven framgår av utredningen, liksom att lärarna uppgett att flera elever har en kunskapsnivå som ligger betydligt lägre än den förväntade i aktuell årskurs. Dessutom framgår av Skolverkets statistik att det genomsnittliga betygsvärdet för årskurs 6 gällande läsåret 2015/16 och 2014/15 är lägre eller mycket lägre i de flesta ämnena än genomsnittet för riket. Om huvudmannen inte snarast kommer tillrätta med den beskrivna situationen, och om bristerna tillåts fortgå, är det troligt att bristerna även framöver kan komma att få allvarliga konsekvenser för eleverna. Detta framstår som än mer troligt då skolan också uppvisar fler brister inom området *Trygghet och studiero och åtgärder mot kränkande behandling*, och brister även inom områdena *Förutsättningar för lärande och trygghet* och *Styrning och utveckling av verksamheten*. Det är därför angeläget att åtgärder snarast vidtas så att bristerna rättas till.

Med hänsyn till bristernas allvar, de konsekvenser bristerna redan fått och framöver riskerar att få för eleverna samt den tid under vilken bristerna fortgått bedömer Skolinspektionen att bristerna är sådana att de allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Eftersom det inte av särskilda skäl kan anses obehövligt, ska Skolinspektionen därför förena föreläggandet i denna del med vite.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Studiero

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns allvarliga brister i studieron för eleverna i en av skolans årskurser. Det framkommer en samstämmig bild av att det varit brist på studiero under hela skoltiden för eleverna i denna årskurs vilket innebär att det varit oroligt under tre år. Trots att det vidtagits åtgärder så har inte dessa varit tillräckliga för att komma tillrätta med bristen på studiero. Det framkommer även att den bristande studieron inverkar på lärarnas möjlighet att undervisa och på elevernas möjligheter att nå målen eller att nå så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. Att eleverna inte tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero strider mot författningarnas krav.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero.

Utredning

Vid Skolinspektionens intervju med lärare framkommer att det i en av skolans årskurser i de lägre åldrarna inte är studiero och att det varit oroligt och brist på studiero under tre års tid. Detta bekräftas vid de intervjuer som Skolinspektionen genomför med rektor, representanter för elevhälsan, och elever i berörd årskurs. Några av lärarna säger dessutom att studieron blivit sämre med åren och att eleverna mår dåligt i den situation som är. De säger vidare att bristen på studiero inverkar negativt på elevernas möjlighet att nå målen och att utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Lärarna bedömer att kunskapsnivån ligger jämförelsevis lågt i hela gruppen. Vissa elever påverkar studieron negativt och bidrar på så sätt till den dåliga studieron. De säger vidare att det är svårt att ta ansvar för undervisningen i gruppen som det ser ut nu eftersom det är svårt att förutse hur eleverna ska agera.

Vid Skolinspektionens intervju med rektorn delges Skolinspektionen dokument som visar måluppfyllelsen för eleverna i skolans klasser. Enligt dokumenten så är det drygt en tredjedel av eleverna i den aktuella årskursen som inte når målen i ett eller flera ämnen. Rektor säger att lärarna under hösten 2016 signalerade till rektor att de var oroliga för elevernas måluppfyllelse eftersom studieron var så dålig och att eleverna då inte orkade lyssna på instruktioner. Enligt rektorn har det varit oroligt i den här årskursen under flera års tid ända sedan eleverna gick i förskoleklass. Studieron brister dock inte hela tiden i årskursen och har också varierat över tid, enligt rektorn. Såvitt avser skolan generellt menar rektorn att studieron är bra.

Representanterna för elevhälsan säger vid Skolinspektionens intervju att det finns flera elever i en av årskurserna i de lägre åldrarna som har svårt att ta till sig kunskaper. De säger att det finns elever som skriker och springer runt på lektionerna och som inte hittar trygghet och lugn i klassen. Enligt elevhälsan påverkas även de elever som har kapacitet att arbeta och utvecklas på ett negativt sätt av oron i gruppen, vilket gör att även de eleverna blir oroliga. Representanterna säger vidare att det under föregående höst var väldigt turbulent i gruppen då det var många vuxna inblandade vilket påverkade elevernas utveckling negativt, och att eleverna blev oroliga på grund av situationen.

Vid Skolinspektionens intervju med elever i en av årskurserna i de lägre åldrarna säger samtliga elever att det alltid är oroligt på lektionerna. Vidare säger de att elever gapar, svär, springer runt, ropar svar rakt ut och inte lyssnar när läraren säger till. De säger att elever pratar i munnen på läraren så att det tar lång tid för läraren att prata klart, och att flera elever inte lyssnar på instruktionerna. Flera av eleverna säger vidare att de blir störda under lektionerna av andra elever som går runt i klassrummet och pratar. Några av eleverna säger att de hinner glömma av uppgiften innan de hunnit börja med den, eftersom andra elever kräver deras uppmärksamhet.

Flera av eleverna säger vidare att de inte lär sig allt de ska och att det alltid är svårt att koncentrera sig på skolarbetet. Några elever säger att de hade lärt sig mer om det hade varit tyst, och ger som exempel att de då hade kommit vidare och kunnat börja i nästa mattebok istället för att vara kvar i den som de har. De säger vidare att det är brist på studiero hela tiden och att om de vill ha lugn och ro får de gå ut i korridoren istället för att vara i klassrummet.

Det framkommer vid Skolinspektionens intervjuer med rektorn, elevhälsan och lärare att insatser gjorts för att främja studieron i årskursen. Årskursen delades vårterminen 2017 till exempel i två klasser med ett fåtal elever i varje grupp. Insatsen gjorde, enligt rektorn, elevhälsan och lärare, att situationen i årskursen blev bättre även om det inte resulterat i studiero.

Motivering till föreläggande vid vite som ingripande

Enligt 26 kap. 10 § skollagen får Skolinspektionen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Ett föreläggande får enligt 26 kap. 27 § första stycket skollagen förenas med vite. Ett föreläggande ska, enligt 26 kap. 27 § andra stycket skollagen, förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

Vänersborgs kommuns verksamhet vid Frändeskolan uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Vänersborgs kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Skolinspektionen har, som framgår ovan, vid sin tillsyn kunnat konstatera omfattande brister i skolans arbete med att tillförsäkra samtliga elever en skolmiljö som präglas av studiero. De intervjuade har berättat om en skolmiljö i en av årskurserna med så stora brister i studieron att lärarnas möjlighet att undervisa påverkas. Eleverna beskriver att de inte kan koncentrera sig på lektionsinnehållet utan blir störda av andra elever. De beskriver vidare att elever pratar samtidigt som läraren, inte lyssnar vid tillsägelser, ropar rakt ut och går runt i klassrummet. Eleverna säger vidare att de behöver lämna klassrummet för att kunna koncentrera sig på uppgifterna.

Att det är brister i studieron har de ansvariga känt till sedan lång tid tillbaka och även om åtgärder satts in så har dessa inte varit tillräckliga för att åtgärda bristerna. Det är av stor vikt att arbetet med att skapa studiero intensifieras och att åtgärderna ger avsedd effekt.

Att eleverna inte har studiero påverkar deras möjligheter att ta till sig lektionsinnehållet negativt och därmed också elevernas resultat i samma riktning. Så många som en tredjedel av eleverna i årskursen når inte målen i alla de ämnen som det finns nationella kunskapskrav i och enligt lärarna ligger kunskapsnivån lågt i hela gruppen.

Med hänsyn till bristernas allvar, de konsekvenser bristerna redan fått och framöver riskerar att få för eleverna samt den tid under vilken bristerna fortgått bedömer Skolinspektionen att bristerna är sådana att de allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Eftersom det inte av särskilda skäl kan anses obehövt, ska Skolinspektionen därför förena föreläggandet i denna del med vite.

Föreläggande

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Trygghet

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att eleverna inte tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet. Många av eleverna är enligt vad som framkommer av utredningen inte trygga i närheten av de äldre eleverna, som går på skolan bredvid. Att eleverna upplever en otrygghet vid särskilt utsatta platser och i vissa situationer i skolmiljön framstår, trots vad rektorn uppger, enligt Skolinspektionens bedömning som tydligt. Det framgår också att dessa förhållanden har varit kända under flera års tid utan att de ansvariga på skolan vidtagit tillräckligt verkningfulla åtgärder för att komma tillrätta med otryggheten. Det framkommer också att de gemensamma regler som finns på skolenheten inte används. Utredningen visar även att det i stor utsträckning förekommer ett grovt språkbruk men att eleverna upplever att det inte ger någon effekt att säga till någon vuxen. Eleverna berättar inte heller alltid för lärare när incidenter inträffat eftersom de upplever att det inte hjälper när de säger till. Att skolmiljön inte präglas av trygghet strider mot författningarnas krav.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet.

Utredning

Inför tillsynen har Skolinspektionen tagit del av dokumentet *Frändeskolans plan mot diskriminering och kränkande behandling* för 2017 i vilken det anges att det på skolenheten finns en nolltolerans mot hot, kränkningar och dåligt språkbruk. Det framgår vidare av samma dokument att det under december 2016 har gjorts en trygghetsvandring vars resultat sammanfattats och diskuterats i klasserna som därefter fått komma med förslag på åtgärder. Utifrån dessa förslag har personalen enats om regler, förhållningssätt och rutiner som ska gälla under raster.

Under flera av Skolinspektionens intervjuer med elever säger de att de känner sig otrygga i närheten av de äldre eleverna på skolan bredvid, eftersom de kan retas eller ta

kepsar och bollar ifrån dem. Som ett exempel på var detta händer nämner de i närheten av skolbussarna och när de går till skolmatsalen, som är placerad i den andra skolan, där de äldre eleverna går. Några av eleverna säger också att de inte tar upp med lärarna om det till exempel händer att någon retas eftersom de inte vill vara "en skvallerbytta". En del av eleverna uttrycker vidare att de inte tycker att det är bra att säga till vuxna om någon svär eller säger något äckligt, men att det är okej att säga till om det är bråk. Därtill säger eleverna att det är många elever som inte följer de uppsatta reglerna vilket även rektorn ger uttryck för. Enligt rektorn stämmer inte de gemensamma reglerna som finns på skolan i alla delar överens med hur de arbetar idag.

Vid Skolinspektionens intervju med representanter för elevhälsan säger de att de delar elevernas bild. De säger att många av de yngre eleverna är rädda för de äldre när de går till bussen och att det varit så under flera års tid. De säger vidare att de vuxna inte alltid är med eleverna, och inte alltid ser allting. Det finns inget pågående arbete för att öka tryggheten vid skolbussarna, enligt elevhälsan. Även lärarna bekräftar att eleverna känner sig otrygga i mötet med de äldre eleverna. Lärarna säger att skolbussarna är ett återkommande område där eleverna känner sig otrygga, även om det är många vuxna ute. De säger även att det kan hända att de äldre eleverna varit otrevliga i matkön, men att det alltid finns en vuxen med som kan prata med de äldre eleverna.

Även rektorn bekräftar i Skolinspektionens intervju att eleverna är otrygga i mötet med de äldre eleverna på grannskolan. Rektorn säger vidare att det genom den trygghetsvandring som genomfördes kom fram att det finns platser där de äldre eleverna vistas där eleverna känner sig mer otrygga, som till exempel matsalen. Rektorn säger att det utifrån detta nu finns fler vuxna med på rasterna och i övrigt. Lärarna uppger att de pratar med de äldre eleverna för att skapa relationer eleverna emellan för att motverka den otrygghet som eleverna upplever samt att det är många vuxna i situationer där de äldre eleverna befinner sig. När konflikter uppstår uppger elevhälsan att lärarna pratar med de inblandade direkt. Resultaten av trygghetsvandringen finns även dokumenterade i *Kvalitetsarbete läsåret 2016-17 på Frändeskolan* som Skolinspektionen fått ta del av inför tillsynen. I samma dokument finns även en beskrivning av vilka åtgärder som vidtagits, som till exempel fler rastvakter och gemensamma regler. Eleverna uppger dock i intervju att den kartläggning som genomförts och de åtgärder som vidtagits inte fått avsedd effekt vid tiden för Skolinspektionens tillsyn.

Även om det enligt Frändeskolans plan mot diskriminering och kränkande behandling ska vara nolltolerans mot dåligt språkbruk så förekommer det, enligt lärarna, mycket dåligt språkbruk på rasterna och eleverna använder ett grovt språk i leken när vuxna inte finns runt dem. Någon av lärarna säger att många av eleverna använder samma grova språk hemma och att det även finns brister i hur personalen uttrycker sig till elever. Flera av eleverna uppger att det är många elever som svär och säger äckliga saker. Någon elev uppger att det finns elever som skriker, gapar och retas, genom att till exempel säga att man är ful. Elevhälsan uppger att man i klasserna pratar om språkbruk och bemötande vilket även lärarna uppger att de arbetar med genom att ha

dagliga diskussioner i klasserna. Även i intervju med rektorn bekräftas att språkbruket inte är det bästa och att de på skolenheten behöver arbeta med det.

Motivering till föreläggande som ingripande

Vänersborgs kommuns verksamhet vid Frändeskolan uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Vänersborgs kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Förutsättningar för lärande och trygghet

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i elevhälsans arbete vid Frändeskolan. Bedömningen grundar sig i att elevhälsan inte används i ett förebyggande och hälsofrämjande arbete för att stödja elevernas utveckling mot målen. Elevhälsans insatser består till största delen istället av enskilda åtgärdande insatser och det saknas en kontinuitet i det arbete som genomförs. Det saknas också en plan för hur det förebyggande och hälsofrämjande arbetet ska bedrivas under innevarande termin, utifrån förutsättningarna på skolenheten. Att ett förebyggande och hälsofrämjande arbete saknas strider mot författningarnas krav.

Rättslig reglering

Enligt skollagen ska det för eleverna i grundskolan finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst arbeta förebyggande och hälsofrämjande, och elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. I förarbetena till skollagen anges bland annat att elevhälsans fokus inte ska vara hälso- eller sjukvårdande insatser i snäv bemärkelse utan förebyggande och hälsofrämjande insatser i ett bredare perspektiv. Det innebär att elevhälsan ska bidra till skapandet av miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Elevhälsan ska också stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. De mer generellt inriktade uppgifterna, till skillnad från det individuellt inriktade arbetet, rör bland annat elevernas arbetsmiljö och skolans värdegrund. Elevhälsan har ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor (prop. 2009/10:165, s. 276-277 och 656-657).

Utredning

Vid Skolinspektionens intervju med rektorn säger rektorn att det för närvarande inte finns något förebyggande och hälsofrämjande arbete som bedrivs av elevhälsan på skolenheten. Detta beror, enligt rektorn på att tillgången till de olika professionerna i elevhälsan varierade under föregående läsår 2016/17. Både rektorn och elevhälsan berättar att flera funktioner under olika perioder saknades i skolans elevhälsa under den perioden. Rektorn uppger vidare att det arbete som då bedrevs bestod i att

skolsköterskan genomförde hälsosamtal och att rektorn därefter tog del av resultaten av samtalen på en generell nivå. Däremot vidtogs inga åtgärder eller insatser utifrån hälsosamtalen på enhetsnivå.

Även representanterna för elevhälsan och lärarna bekräftar att det inte bedrevs något förebyggande och hälsofrämjande arbetet under föregående läsår och att det inte planerats för eller påbörjats något sådant under innevarande termin heller. Representanterna för elevhälsan säger att de inte vet hur de ska arbeta förebyggande utifrån förutsättningarna på skolenheten, och att det är en utmaning eftersom de är nya på skolenheten. Även lärarna säger att det nu är många nya i elevhälsan så de vet inte hur det förebyggande och hälsofrämjande arbetet kommer att se ut och om det kommer att förändras.

Elevhälsan säger att det saknas en kontinuitet i det förebyggande arbetet och att de inte följer upp kunskapsresultaten ordentligt så att de vet vad som behöver åtgärdas och utvecklas för att det ska bli bättre för eleverna.

Motivering till föreläggande som ingripande

Vänersborgs kommuns verksamhet vid Frändeskolan uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Vänersborgs kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Styrning och utveckling av verksamheten

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolenhetens systematiska kvalitetsarbete. Rektorn dokumenterar visserligen kunskapsresultaten för eleverna, men de sammanställs inte per klass eller årskurs. Lärare och elevhälsa har inte tagit del av dessa dokument och det saknas en analys av resultaten. På skolenhetsnivå saknas det en sammanställning av såväl kunskapsresultat som resultatet av arbetet med studiero. Eftersom analys av kunskapsresultaten och av arbetet med studiero saknas, så saknas även beslut om nödvändiga utvecklingsåtgärder utifrån dessa. Även planering för, och utvärdering av nödvändiga utvecklingsåtgärder saknas. Att resultaten av verksamheten inte följs upp och analyseras kan leda till att nödvändiga utvecklingsbehov inte synliggörs och åtgärdas. Detta strider mot författningarnas krav.

Rättslig reglering

Skollagen anger att det är rektors ansvar att se till att det vid skolenheten genomförs ett kvalitetsarbete som består i att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras. Enligt läroplanen ansvarar rektorn för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven.

Enligt Skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet (SKOLFS 2012:98) innebär systematiskt och kontinuerligt att arbetet ska bedrivas strukturerat och uthålligt med fokus på en långsiktig utveckling. Varje skolenhet måste därför hitta sina former och rutiner för kvalitetsarbetet. Utgångspunkten är alltid densamma, att identifiera utvecklingsområden för ökad måluppfyllelse i förhållande till de nationella målen. Rektor bör se till att dokumentationen av kvalitetsarbetet är tillräcklig för att ligga till grund för analys och beslut på enhetsnivå om prioriteringar av utvecklingsinsatser, skapa rutiner och former för dokumentation som är effektiva och ändamålsenliga för enhetens kvalitetsarbete, samt sträva efter att dokumentationen ger en samlad bild av utbildningens kvalitet inom enheten.

Utredning

Skolinspektionen får inför tillsynen ta del av *Kvalitetsarbete läsåret 2016-17 på Frändeskolan*. I detta dokument finns en beskrivning av resultatet av den trygghetsvandring som genomförts, och vilka åtgärder som satts in utifrån resultatet. I intervju uppger rektorn att det är genom trygghetsvandringen som skolans arbete med trygghet följs upp. Gällande studiero görs emellertid ingen uppföljning enligt rektorn och någon sådan finns inte heller med i det ingivna kvalitetsarbetet. Under rubriken "Elevernas lärande, kunskapsmålen" finns en sammanställning av hur många elever i respektive årskurs som riskerar att inte nå kunskapsmålen i samtliga ämnen, samt en beskrivning av vilka resurser som är kopplade till respektive årskurs. Det framgår dock inte hur många elever som når de nationella kunskapskraven i de ämnen som dessa finns.

Vid Skolinspektionens intervju med rektorn visar rektorn de dokument med kunskapsresultat som finns för de olika klasserna på skolenheten. Dessa dokument består av klasslistor för skolans alla klasser, där det framgår om eleverna når kunskapskraven, eller inte, i de ämnen som eleverna får undervisning i. Kunskapsresultaten finns dock inte sammanställda på gruppnivå och det går inte att utläsa hur stor andel av eleverna som når målen i de ämnen och årskurser där kunskapskrav finns. Rektor säger vidare att hon inte analyserat kunskapsresultaten och inte heller presenterat dem för lärarna, även om rektorn planerat att göra det vid ett senare tillfälle. Rektor har inte heller fattat beslut om eller planerat åtgärder utifrån någon analys av resultaten.

Vid Skolinspektionens intervju med lärare säger de att de inte varit delaktiga i att följa upp kunskapsresultaten i årskurs 3 och 6, där det finns nationella kunskapskrav. I ett av arbetslagen diskuterade lärarna resultaten på de nationella proven inom arbetslaget, men inte de sammantagna resultaten för skolenheten. Lärarna säger vidare att det var länge sedan några diskussioner om resultat fördes på skolenheten och att de inte varit delaktiga i att analysera kunskapsresultaten för att se vilka utvecklingsinsatser som behövs. Inte heller representanterna för elevhälsan har varit delaktiga i att följa upp skolenhetens resultat.

Motivering till föreläggande som ingripande

Vänersborgs kommuns verksamhet vid Frändeskolan uppfyller inte de krav som följer av gällande föreskrifter. Vänersborgs kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Områden där Skolinspektionen inte har funnit brister

Undervisning och lärande

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Vänersborgs kommun uppfyller författningarnas krav inom undervisning och lärande.

Bedömning och betygssättning

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Vänersborgs kommun uppfyller författningarnas krav inom bedömning och betygssättning.

På Skolinspektionens vägnar

Maria Wassén
Beslutsfattare

Maria Larsson
Utredare / Föredragande

Hur man överklagar, se bilaga 2

Allmänt om tillsynen:

Mer om Skolinspektionens tillsyn hittar du på www.skolinspektionen.se

Bilagor

Bilaga 1: Fakta om Frändeskolan

Bilaga 2: Överklagandehänvisning

Fakta om Frändeskolan

Skolinspektionen har genomfört tillsyn av Vänersborgs kommun under hösten 2017. Frändeskolan besöktes av Skolinspektionen den 29 och 30 augusti 2017.

Frändeskolan ligger i Frändefors, i Vänersborgs kommun, 15 km norr om centralorten. På Frändeskolan går det vid tiden för Skolinspektionens tillsyn 194 elever, varav 34 i förskoleklass och 160 i grundskolans årskurser 1-6. Eleverna undervisas i åldershomogena grupper. Skolenheten leds av en rektor som även är rektor för Rösebo skola. Frändeskolan ligger granne med Dalboskolan 7-9. I Dalboskolan lokaler ligger matsalen där även Frändeskolans elever äter. De båda skolorna delar även idrottshall.

Måluppfyllelse

Kunskapsresultat årskurs 3

Enligt de uppgifter som huvudmannen lämnat till Skolinspektionen inför tillsynen bedöms 78 procent av eleverna i årskurs 3 nå kunskapskraven i såväl svenska som matematik läsåret 2016/17. I både de naturorienterande och samhällsorienterande ämnena bedömdes 89 procent av eleverna nå kunskapskraven samma år.

Kunskapsresultat årskurs 6

Enligt de uppgifter huvudmannen lämnat till Skolinspektionen inför tillsynen varierade måluppfyllelsen läsåret 2016/17 mellan 73 och 100 procent i de olika ämnena. I ämnet engelska bedömdes 73 procent av eleverna under läsåret 2016/17 nå kunskapskraven. I matematik var motsvarande siffra 77 procent, i svenska 88 procent och i slöjd 92 procent. I övriga ämnen var måluppfyllelsen 100 procent.

Den genomsnittliga betygspoängen för läsåret 2015/16 varierar mellan 14,7 i musik och 9,7 i fysik. De genomsnittliga betygen är lägre, eller mycket lägre, än i riket i samtliga ämnen förutom musik, matematik och engelska. I ämnet fysik är skillnaden störst där det genomsnittliga betygsvärdet för Frändeskolan är 9,7 och genomsnittet i riket är 12,8.

Den genomsnittliga betygspoängen för läsåret 2014/15 är, jämfört med riket, lägre eller mycket lägre i samtliga ämnen, förutom i bild.

Resultatet av arbetet med trygghet och studiero

Under höstterminen 2016 besvarade alla elever i årskurs 5 den enkät som Skolinspektionen skickat ut inför tillsynen. Påståendet "Jag känner mig trygg i skolan" får på skolenheten ett medelvärde på 8,6, på en tiogradig skala, jämfört med 8,4 som är motsvarande värde för samtliga medverkande skolenheter i årskurs 5 i enkätomgången. Resultaten för frågorna som rör studiero får lägre värden på Frändeskolan än genomsnittet för deltagande skolor. Medelvärdet för påståendet "Jag har studiero på lektionerna" är för Frändeskolan 5,2, jämfört med 6,3 för samtliga deltagande skolor i enkätomgången. Påståendet "På lektionerna stör andra elever

ordningen i klassrummet" får på skolenheten ett medelvärde på 2,9, vilket är lägre än genomsnittet för samtliga medverkande skolenheter som är 4,2.

Av den enkät som Skolinspektionen genomförde under höstterminen 2016 med vårdnadshavare inför tillsynen, uppger 61 procent att det stämmer helt och hållet eller stämmer ganska bra att "Jag upplever att mitt barn har studiero". Motsvarande siffra för samtliga skolor är 70 procent. På påståendet "Mitt barn känner sig tryggt i skolan" uppger 96 procent att det stämmer helt och hållet eller stämmer ganska bra. Motsvarande siffra för samtliga skolor är 94 procent.

Överklagandehänvisning

Skolinspektionens beslut om föreläggande vid vite får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Överklagandet ställs till Förvaltningsrätten i Stockholm, men ska skickas eller lämnas till Skolinspektionen, Kungsgatan 20, Box 2320, 403 15 Göteborg.

Överklagandet ska ha inkommit till Skolinspektionen inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om klaganden är en part som företräder det allmänna ska överklagandet dock ha inkommit inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

I skrivelsen ska anges vilket beslut som överklagas och vilken ändring som önskas. De skäl som finns för ändring bör också anges. Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller dennes ombud.